

MARSZ NA WYBORY!

Autorzy scenariusza: Alicja Pacewicz, Tomasz Merta, Sylwia Żmijewska-Kwiręg

W demokracji przedstawicielskiej udział w wyborach to jedno z podstawowych praw i obowiązków obywatelskich. Wybory to nie tylko sposób selekcji kandydatów, ale też narzędzie kontroli nad osobami pełniącymi ważne funkcje publiczne. Na lekcji uczniowie dowiadują się, na czym polega bierne i czynne prawo wyborcze, oraz poznają procedurę głosowania w wyborach powszechnych. Zastanawiają się także, dlaczego tak wielu Polaków nie uczestniczy w wyborach i w jaki sposób można próbować zwiększyć frekwencję wyborczą.

CELE LEKCJI WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Uczeń:

- wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej); przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady działania i najważniejsze kompetencje izb parlamentu (XI. 3);
- wyjaśnia zasadę republikańskiej formy rządu; przedstawia sposób wyboru i podstawowe kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym osób pełniących ten urząd, które wybrano w wyborach powszechnych, oraz o działaniach urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (XI. 5).

Po zajęciach uczniowie powinni umieć:

- wyjaśnić, kto w Polsce ma prawo wyborcze (bierne i czynne);
- wyjaśnić pojęcia: wybory powszechne, bezpośrednie, tajne, równe;
- wyjaśnić, co to jest kampania wyborcza i jakie są jej cele;
- krytycznie analizować hasła i plakaty towarzyszące kampanii wyborczej;
- sformułować argumenty zachęcające do udziału w wyborach.

METODY PRACY

- rozmowa nauczająca
- praca z tekstem praca w grupach lub w parach burza mózgów
- dyskusja

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Konstytucja RP

JAK PRZEPROWADZIĆ ZAJĘCIA?

WPROWADZENIE

1. **OD KIEDY PRAWO WYBORCZE? (rozmowa nauczająca).** Zapytaj uczniów, kto w Polsce może uczestniczyć w wyborach. Przypomnij im, że nie zawsze tak było. Czy pamiętają, od kiedy w Polsce mogą głosować wszyscy obywatele. Jeśli tego nie wiedzą, poproś, aby sprawdzili w szkolnej bibliotece lub zapytali nauczyciela historii. Wyjaśnij uczniom, że podczas zajęć będziecie się zastanawiali nad tym, dlaczego ważne jest, aby jak najwięcej obywateli korzystało z prawa do głosowania oraz jak mądrze głosować.

ROZWINIĘCIE

2. **W KONSTYTUCJI O WYBORACH (praca z tekstem, praca własna uczniów, praca w parach).** Poproś uczniów, aby zapoznali się z fragmentami Konstytucji RP, które dotyczą wyborów do Sejmu, Senatu, wyboru prezydenta oraz wyborów samorządowych (art. 62, 99, 100 i 127). Odpowiedz na ewentualne pytania uczniów. Zapytaj, na czym ich zdaniem polega różnica między prawem wybierania a możliwością zostania wybranym. Wyjaśnij, że prawo wybierania określa się terminem „czynne prawo wyborcze”, a możliwość bycia wybranym - wyrażeniem „bierne prawo wyborcze”.

Poleć uczniom, aby po przeczytaniu artykułów konstytucji odpowiedzieli w zeszytach na pytania zamieszczone w ćwiczeniu „W konstytucji o wyborach” (patrz: materiał pomocniczy).

Następnie powinni wymienić się zeszytami z kolegą lub koleżanką z ławki, by sprawdzić swoje odpowiedzi. Zapytaj, czy mieli jakieś trudności z udzieleniem odpowiedzi na którekolwiek z pytań. Wyjaśnij ewentualne wątpliwości.

3. **IŚĆ CZY NIE IŚĆ NA WYBORY? (burza mózgów).** Powiedz uczniom, że choć uczestnictwo w wyborach jest prawem obywateli, to nie wszyscy z niego korzystają. Zapytaj uczniów, co najczęściej bywa powodem, że obywatele nie biorą udziału w wyborach. Wypiszcie wszystkie przyczyny na tablicy i wspólnie się zastanówcie, jakie działania mogą podjąć: państwo,

organizacje pozarządowe oraz sami kandydaci, by zachęcić Polaków do głosowania (patrz: materiał pomocniczy).

4. ZANIM WYBIERZESZ (praca w grupach, dyskusja). Podkreśl, że wysoka frekwencja w wyborach jest bardzo ważna, ale świadome głosowanie to nie tylko jednorazowe oddanie głosu na wybranego kandydata czy partię. Trzeba nauczyć się analizować informacje dotyczące wyborów (znać programy, wypowiedzi kandydatów, ich dotychczasową aktywność polityczną), wiedząc, że coraz częściej kampanie wyborcze starają się zniechęcić wyborców do swoich przeciwników politycznych, niż w sposób rzeczowy informować o własnych planach lub proponować konkretne zmiany. Krytyczne analizowanie plakatów wyborczych i haseł to jedno z ważniejszych zadań odpowiedzialnego wyborcy.

Podziel uczniów na czteroosobowe zespoły i poproś, by przyjrzeni się plakatom wyborczym przygotowanym przez trzy ugrupowania, które weszły do Sejmu w 2015 roku (patrz: materiał pomocniczy). Ich zadaniem będzie przedyskutowanie zagadnień z ćwiczenia. Po zakończeniu pracy w zespołach zapytaj ich, co powinniśmy – oprócz plakatów wyborczych – brać pod uwagę, przygotowując się do świadomego wyboru.

W materiale pomocniczym zamieszczamy kilka rad i wskazówek dla uczniów „Jak głosować?”. Możesz ich też zachęcić, by zapoznali się z takimi inicjatywami społecznymi, jak: „Latarnik wyborczy” oraz „Vote smart” (czyli „głosuj mądrze”) lub jego polską miniwersję realizowaną przez Stowarzyszenie 61 – wszystkie one mają na celu aktywizowanie wyborców, rzetelne informowanie o kandydatach i partiach oraz przygotowanie do odpowiedzialnego wyboru. Warto też zaglądać na strony głównych partii w Polsce.

ZAKOŃCZENIE

5. NIE BĄDŹ DURNY, IDŹ DO URNY – podsumowanie (praca w grupach). Zaproponuj uczniom, by w małych zespołach wymyślili hasła zachęcające innych do udziału w wyborach (patrz: materiał pomocniczy). Przypomnij im hasło „Nie bądź durny, idź do urny”, towarzyszące akcji Centrum Edukacji Obywatelskiej „Młodzi głosują” (<https://mlodziglosuja.pl/>). Przy okazji opowiedz o tym projekcie, który umożliwia niepełnoletnim obywatelom udział w głosowaniu. Uczniowie organizują w szkole młodzieżowe wybory prezydenckie, parlamentarne i samorządowe oraz referenda.

Szczególnie ważna była edycja programu z 2003 roku, przed referendum narodowym w sprawie przystąpienia Polski do UE. W głosowaniu wzięło wówczas udział ponad 800 tys. uczniów szkół ponadpodstawowych, opowiadając się za wejściem Polski do Unii. Zapytaj uczniów, w jaki sposób udział młodych ludzi w takim programie może wpływać na frekwencję w prawdziwych wyborach powszechnych.

ĆWICZENIA DODATKOWE

LICZY SIĘ KAŻDY GŁOS (rozmowa nauczająca). Zapytaj uczniów, czy znają takie przypadki, w których głos niewielkiej liczby wyborców zdecydował o ostatecznym wyniku głosowania – przykłady mogą dotyczyć zarówno życia szkolnego, jak i publicznego. Na podstawie tekstu „Liczy się każdy głos” (patrz: materiał pomocniczy) omów dwie takie sytuacje z ostatnich lat: w 1989 roku generał Wojciech Jaruzelski został wybrany przez Zgromadzenie Narodowe na prezydenta przewagą jednego głosu, w wyborach prezydenckich z 1995 roku Aleksander Kwaśniewski uzyskał o trzy procent głosów więcej niż jego kontrkandydat Lech Wałęsa.

NIE GŁOSUJESZ – PŁACISZ (dyskusja). Poleć, by uczniowie zapoznali się z wykresem ilustrującym średnią frekwencję wyborczą w wybranych krajach i na jego podstawie wymienili kraje z najwyższą i najniższą frekwencją wyborczą (patrz: materiał dodatkowy). Zapytaj, co sądzą o obowiązkowym udziale w wyborach (takie rozwiązanie wybrano w Belgii, a także w Luksemburgu i we Włoszech). Dlaczego frekwencja wyborcza jest tam najwyższa? Możesz zaproponować uczniom zorganizowanie debaty na temat wprowadzenia kar za niegłosowanie. Podziel klasę na dwie grupy: zwolenników i przeciwników takiego rozwiązania. Poproś uczniów, aby początkowo, pracując w parach, sformułowali argumenty „za” i „przeciw” takiemu rozwiązaniu. Następnie wylosujcie (lub wybierzcie) po cztery osoby, które wezmą udział w debacie. Obydwa zespoły dostaną kilka minut, aby wspólnie ustalić stanowisko. W tym czasie pozostali uczniowie powinni wymyślić pytania, które chcieliby zadać dyskutantom. Ustalcie zasady debaty (czas wypowiedzi oraz ich kolejność, sposób prezentowania). Poproś jednego z uczniów, aby poprowadził dyskusję. Kiedy argumenty obu stron zostaną przedstawione, a uczestnicy debaty odpowiedzą na pytania publiczności, poproś pozostałych uczniów (tych, którzy nie uczestniczyli w dyskusji), aby poprzez głosowanie wybrali zespół, który był bardziej przekonujący i używał silniejszych argumentów.

Materiały pomocnicze do debaty uczniowie znajdą na stronie KOSS online w „Miniporadniku” (<https://koss.ceo.org.pl/dla-uczniow/miniporadnik>).

JAKIE TO GŁOSOWANIE? (minikonkurs). Zaproponuj uczniom minikonkurs. Poproś, by zgadli, jakim dwóm wydarzeniom wyborczym towarzyszyły znaczki zamieszczone poniżej. Mogą też to ćwiczenie wykonać online na stronie internetowej, wówczas natychmiast poznają wyniki!